

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

BEGINSELEN BETREFFENDE DE TOEPASSING VAN HET INTERNATIONAAL RECHT
INZAKE MENSENRECHTEN MET BETREKKING TOT SEKSUELE GEAARDHEID EN
GENDERIDENTITEIT

De Engelse versie is de gezaghebbende tekst. Officiële vertalingen zijn verkrijgbaar in het Arabisch, Chinees, Frans, Russisch en Spaans.

Maart 2007

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

Beginselen betreffende de toepassing van het internationaal recht inzake mensenrechten met
betrekking tot seksuele geaardheid en genderidentiteit

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	6
Preambule	8
Beginsel 1. Het recht op het universele genot van mensenrechten	10
Beginsel 2. Het recht op gelijkheid en non-discriminatie	10
Beginsel 3. Het recht op erkenning voor de wet	11
Beginsel 4. Het recht op leven	12
Beginsel 5. Het recht op persoonlijke veiligheid	13
Beginsel 6. Het recht op privacy	14
Beginsel 7. Het recht op vrijwaring van willekeurige vrijheidsberoving	15
Beginsel 8. Het recht op een eerlijk proces	15
Beginsel 9. Het recht op een humane behandeling in detentie	16
Beginsel 10. Het recht op vrijwaring van marteling en wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing	17
Beginsel 11. Het recht op bescherming tegen alle vormen van uitbuiting, verkoop van en handel in mensen	18
Beginsel 12. Het recht op werk	18
Beginsel 13. Het recht op sociale zekerheid en andere socialebeschermingsmaatregelen	19
Beginsel 14. Het recht op een toereikende levensstandaard	20
Beginsel 15. Het recht op passende huisvesting	20
Beginsel 16. Het recht op onderwijs	21
Beginsel 17. Het recht op het hoogst bereikbare gezondheidsniveau	22
Beginsel 18. Bescherming tegen medisch misbruik	23
Beginsel 19. Het recht op vrijheid van mening en van meningsuiting	24
Beginsel 20. Het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging	25
Beginsel 21. Het recht op vrijheid van denken, geweten en godsdienst	26
Beginsel 22. Het recht van vrij verkeer	26
Beginsel 23. Het recht om asiel te zoeken	27
Beginsel 24. Het recht om een gezin te stichten	27
Beginsel 25. Het recht om deel te nemen aan het openbare leven	28
Beginsel 26. Het recht om deel te nemen aan het culturele leven	29
Beginsel 27. Het recht om mensenrechten te bevorderen	29
Beginsel 28. Het recht op doelmatige rechtsmiddelen en schadeloosstelling	30
Beginsel 29. Verantwoordelijkheid	31
Aanvullende aanbevelingen	32
Ondertekenaars van de Yogyakarta-beginselen	34

INLEIDING TOT DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Alle mensenrechten zijn universeel, onderling afhankelijk, ondeelbaar en nauw met elkaar verbonden. Seksuele geaardheid¹ en genderidentiteit² zijn van wezenlijk belang voor eenieders waardigheid en menselijkheid en mogen niet als basis dienen voor discriminatie of misbruik.

Er is al veel gedaan om ervoor te zorgen dat mensen van alle seksuele geaardheden en genderidentiteiten met dezelfde waardigheid en hetzelfde respect worden behandeld waar eenieder recht op heeft. Veel Staten hebben tegenwoordig wetten en een grondwet die het recht op gelijkheid en non-discriminatie waarborgen zonder onderscheid te maken op grond van geslacht, seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Desalniettemin baren de schendingen van mensenrechten jegens personen vanwege hun werkelijke of vermeende seksuele geaardheid of genderidentiteit wereldwijd ernstige zorgen. Het gaat daarbij om buitengerechtigde executies, marteling en mishandeling, ongewenst seksueel gedrag en verkrachting, inbreuken op de persoonlijke levenssfeer, willekeurige detentie, ontzegging van arbeids- en onderwijskansen en ernstige discriminatie met betrekking tot het genot van andere mensenrechten. Deze schendingen worden vaak nog verergerd door andere vormen van geweld, haat, discriminatie en uitsluiting, zoals die op grond van ras, leeftijd, godsdienst, handicap en economische, sociale of andere status.

Veel Staten en maatschappijen leggen mensen via gebruiken, wetten en geweld normen op inzake gender en seksuele geaardheid en trachten controle uit te oefenen op de wijze waarop ze persoonlijke relaties beleven en zichzelf identificeren. Deze controle op de seksualiteit blijft een belangrijke drijfkracht achter het aanhoudende op gender gebaseerde geweld en de ongelijkheid tussen de seksen.

In het internationale bestel is grote vooruitgang geboekt naar gelijkheid tussen de seksen en bescherming tegen geweld in samenleving, gemeenschap en gezin. Daarnaast hebben belangrijke mensenrechteninstrumenten van de Verenigde Naties bevestigd dat Staten verplicht zijn eenieder doeltreffend te beschermen tegen discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit. Desondanks is de internationale respons op mensenrechtenschendingen op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit tot dusver gefragmenteerd en inconsistent geweest.

Om deze tekortkomingen te verhelpen, is een consistent inzicht nodig in het totale stelsel van het internationaal recht inzake mensenrechten en de toepassing daarvan op kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit. Het is cruciaal om te zorgen voor een totaalbeeld van en een toelichting op de verplichtingen van Staten op grond van het vigerend internationaal recht inzake mensenrechten ter bevordering en bescherming van eenieders mensenrechten op voet van gelijkheid en zonder discriminatie.

De Internationale Commissie van Juristen en de International Service for Human Rights hebben namens een coalitie van mensenrechtenorganisaties een project opgezet om te komen tot een aantal internationale juridische beginselen inzake de toepassing van internationaal recht op mensenrechtenschendingen op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit om de verplichtingen van Staten op het gebied van mensenrechten te verduidelijken en coherenter te maken.

Deze Beginselen zijn door een groep van vooraanstaande mensenrechtenexperts opgesteld, uitgewerkt, besproken en verfijnd. Naar aanleiding van een vergadering van deskundigen, die van 6 t/m 9 november 2006 plaatsvond aan de universiteit van Gadjah Mada in Yogyakarta, Indonesië,

¹ Onder seksuele geaardheid wordt verstaan het vermogen van eenieder om zich emotioneel, affectief en seksueel sterk aangetrokken te voelen tot mensen van hetzelfde of het andere gender, of van meer dan één gender, en met hen intieme en seksuele relaties aan te gaan.

² Onder genderidentiteit wordt verstaan eenieders diepgevoelde, persoonlijke beleving van zijn gender, dat al dan niet overeen kan komen met het bij de geboorte meegekregen geslacht, met inbegrip van de persoonlijke beleving van het lichaam (waarbij het kan gaan om aanpassing van het uiterlijk of van lichaamsfuncties door een medische of chirurgische ingreep of anderszins, mits daarvoor in vrijheid is gekozen) en andere genderuitingen, waaronder kleding, spraak en gedrag.

hebben 29 prominente experts afkomstig uit 25 landen en met uiteenlopende achtergronden en expertise op het gebied van mensenrechtenwetgeving unaniem de *Yogyakarta-beginselen betreffende de toepassing van het internationaal recht inzake mensenrechten met betrekking tot seksuele geaardheid en genderidentiteit* aangenomen.

De rapporteur van de vergadering, professor Michael O' Flaherty, heeft een immense bijdrage geleverd aan het opstellen en herzien van de Beginselen. Zijn betrokkenheid en tomeloze inzet waren cruciaal voor het welslagen van het project.

De Yogyakarta-beginselen behandelen een breed spectrum van normen op het gebied van mensenrechten en de toepassing daarvan op kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit. De Beginselen bevestigen de primaire verplichting van Staten om mensenrechten in te voeren. Bij elk Beginsel worden aan alle Staten gedetailleerde aanbevelingen gedaan. De experts benadrukken echter ook dat alle actoren de verantwoordelijkheid hebben om mensenrechten te bevorderen en te beschermen. Aan andere actoren, zoals het VN-mensenrechtensysteem, nationale mensenrechteninstellingen, de media, niet-gouvernementele organisaties en financiers, worden aanvullende aanbevelingen gedaan.

De experts zijn het erover eens dat de Yogyakarta-beginselen een goed beeld geven van de huidige internationale mensenrechtenwetgeving met betrekking tot kwesties inzake seksuele geaardheid en genderidentiteit. Ook erkennen zij dat Staten mogelijk aanvullende verplichtingen moeten aangaan vanwege de continue ontwikkeling van het recht inzake mensenrechten.

De Yogyakarta-beginselen bevestigen de bindende internationale wettelijke normen waaraan alle Staten moeten voldoen. Ze maken een andere toekomst mogelijk waarin alle mensen, vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren, de kostbare rechten kunnen genieten die bij de geboorte zijn verworven.

Sonia Onufer Corrêa
Covoorzitter

Vitit Muntarbhorn
Covoorzitter

WIJ, HET INTERNATIONAAL PANEL VAN EXPERTS
IN HET INTERNATIONAAL RECHT INZAKE MENSENRECHTEN, SEKSUELE
GEAARDHEID EN GENDERIDENTITEIT

PREAMBULE

ERAAN HERINNEREND dat alle mensen vrij en gelijk in waardigheid en rechten worden geboren en dat eenieder zonder enig onderscheid het recht heeft op het genot van mensenrechten, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke mening of elke andere overtuiging, nationale of maatschappelijke herkomst, grootte van vermogen, afkomst of andere status;

VERONTRUST dat mensen wereldwijd het slachtoffer zijn van geweld, intimidatie, discriminatie, uitsluiting, stigmatisering en vooroordelen vanwege hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, dat deze ervaringen nog worden verergerd door discriminatie op grond van onder andere gender, ras, leeftijd, godsdienst, handicap, gezondheid en economische status, en dat door geweld, intimidatie, discriminatie, uitsluiting, stigmatisering en vooroordelen de integriteit en waardigheid worden ondermijnd van diegenen die aldus worden behandeld, afbreuk kan worden gedaan aan hun gevoel van eigenwaarde en het gevoel dat ze bij hun gemeenschap horen en velen hun identiteit moeten verbergen of onderdrukken en een leven in angst en afzondering moeten leiden;

WETEND dat mensen altijd al het slachtoffer zijn geweest van deze mensenrechtenschendingen omdat ze lesbisch, homo- of biseksueel zijn of als zodanig worden beschouwd, vrijwillig seksueel contact hebben met mensen van hetzelfde geslacht, transseksueel, transgender of interseksueel zijn of als zodanig worden beschouwd of tot sociale groepen behoren die in bepaalde samenlevingen worden getypeerd door seksuele geaardheid of genderidentiteit;

IN AANMERKING NEMEND dat onder 'seksuele geaardheid' wordt verstaan het vermogen van eenieder om zich emotioneel, affectief en seksueel sterk aangetrokken te voelen tot mensen van hetzelfde of het andere gender, of van meer dan één gender, en met hen intieme en seksuele relaties aan te gaan;

IN AANMERKING NEMEND dat onder 'genderidentiteit' wordt verstaan eenieders diepgevoelde, persoonlijke beleving van zijn gender, dat al dan niet overeen kan komen met het bij de geboorte toegewezen geslacht, met inbegrip van de persoonlijke beleving van het lichaam (waarbij het kan gaan om aanpassing van het uiterlijk of van lichaamsfuncties door een medische of chirurgische ingreep of anderszins, mits daarvoor in vrijheid is gekozen) en andere genderuitingen, waaronder kleding, spraak en gedrag;

OPMERKEND dat het internationaal recht inzake mensenrechten bevestigt dat alle mensen, ongeacht hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, het recht hebben alle mensenrechten ten volle te genieten, dat bij de toepassing van bestaande aanspraken op mensenrechten rekening moet worden gehouden met de specifieke situaties en ervaringen van mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten en dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen en een kind dat in staat is persoonlijke meningen te vormen het recht heeft die meningen in vrijheid te uiten, zij het dat bij die meningen rekening moet worden gehouden met de leeftijd en de rijpheid van het kind;

VASTSTELLEND dat uit het internationaal recht inzake mensenrechten een algemeen discriminatieverbod voortvloeit met betrekking tot het volledige genot van alle burgerlijke, culturele, economische, politieke en maatschappelijke mensenrechten, dat het respecteren van seksuele rechten, seksuele geaardheid en genderidentiteit van wezenlijk belang is voor gelijkheid tussen man en vrouw en dat Staten maatregelen moeten nemen om vooroordelen en gewoonten af te schaffen die zijn gebaseerd op het idee dat een van beide geslachten inferieur of superieur is of op stereotiepe mannen- en vrouwenrollen, en voorts vaststellend dat de internationale gemeenschap het recht van mensen heeft erkend om vrij en verantwoord beslissingen te nemen over kwesties betreffende hun seksualiteit, met inbegrip van seksuele en reproductieve gezondheid, zonder dwang, discriminatie en geweld;

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

ERKENNEND dat het van grote waarde is om op systematische wijze het internationaal recht inzake mensenrechten te verwoorden met het oog op de toepassing ervan op het leven en de ervaringen van mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten;

ERKENNEND dat bij die verwoording moet worden uitgegaan van de huidige staat van de internationale mensenrechtenwetgeving en dat de tekst regelmatig moet worden herzien om rekening te houden met na verloop van tijd en in diverse regio's en landen plaatsvindende ontwikkelingen in die wetgeving en de toepassing ervan op het leven en de ervaringen van mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten.

NEMEN NAAR AANLEIDING VAN EEN VERGADERING VAN DESKUNDIGEN, DIE VAN 6 T/M 9 NOVEMBER 2006 PLAATSVOND IN YOGYAKARTA, INDONESIA, HIERBIJ DE VOLGENDE BEGINSELEN AAN:

BEGINSEL

1 HET RECHT OP HET UNIVERSELE GENOT VAN MENSENRECHTEN

Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Alle mensen van alle seksuele geaardheden en genderidentiteiten hebben het recht alle mensenrechten ten volle te genieten.

Alle Staten moeten:

- A. In hun nationale grondwet of in andere passende wetgeving opnemen dat alle mensenrechten in beginsel universeel, onderling afhankelijk, ondeelbaar en nauw met elkaar verbonden zijn en zorgen voor de praktische verwezenlijking van het universeel genot van alle mensenrechten;
- B. Hun wetgeving aanpassen, met inbegrip van het strafrecht, om ervoor te zorgen dat deze verenigbaar is met het universele genot van alle mensenrechten;
- C. Onderwijs- en bewustmakingsprogramma's uitvoeren om voor eenieder, ongeacht seksuele geaardheid of genderidentiteit, het volledige genot van alle mensenrechten te bevorderen en te verbeteren;
- D. In hun overheidsbeleid en besluitvormingsprocessen een pluralistische aanpak integreren waarbij het onderling verband tussen en de ondeelbaarheid van alle aspecten van de menselijke identiteit worden erkend en bevestigd, met inbegrip van seksuele geaardheid en genderidentiteit.

BEGINSEL

2 HET RECHT OP GELIJKHEID EN NON-DISCRIMINATIE

Eenieder heeft het recht om alle mensenrechten te genieten zonder te worden gediscrimineerd op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit. Eenieder is gelijk voor de wet en heeft zonder discriminatie aanspraak op gelijke bescherming door de wet, ongeacht of het genot van een ander mensenrecht eveneens is aangetast of niet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard ook en garandeert eenieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie.

Discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit omvat onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit met als doel of gevolg het opheffen van of afbreuk doen aan gelijkheid voor de wet of gelijke bescherming door de wet, of de erkenning, het genot dan wel de uitoefening, op voet van gelijkheid, van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden. Discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit kan worden verergerd, wat meestal ook het geval is, door discriminatie op andere gronden, zoals gender, ras, leeftijd, godsdienst, handicap, gezondheid en economische status.

Alle Staten moeten:

- A. Voor zover dat nog niet is gebeurd in hun nationale grondwet of in andere passende wetgeving het beginsel van gelijkheid en non-discriminatie op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit opnemen, onder meer door middel van amendement en interpretatie, en zorgen voor de doelmatige verwezenlijking van deze beginselen;
- B. Strafrechtelijke en andere wettelijke bepalingen intrekken die vrijwillige seksuele activiteiten verbieden tussen meerderjarigen van hetzelfde geslacht, of die in de praktijk daartoe worden gebruikt, en ervoor zorgen dat voor seksuele activiteiten tussen mensen van hetzelfde en van verschillend geslacht dezelfde minimumleeftijd geldt;
- C. Passende wettelijke en andere maatregelen aannemen om discriminatie in het openbare leven en in de privésfeer op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit te verbieden en uit te bannen;

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

- D. Passende maatregelen nemen om, waar dat nodig is, mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten voldoende te ondersteunen, zodat deze groepen of personen allen dezelfde mensenrechten kunnen genieten of uitoefenen. Zulke maatregelen worden niet geacht discriminerend te zijn;
- E. Bij alle maatregelen die zij nemen tegen discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit rekening houden met de wijze waarop die discriminatie samen kan gaan met andere vormen van discriminatie;
- F. Alle passende maatregelen nemen, met inbegrip van onderwijs- en opleidingsprogramma's, om vooroordelen of discriminerende houdingen of praktijken af te schaffen die verband houden met het idee dat een seksuele geaardheid, genderidentiteit of genderuiting inferieur of superieur is.

BEGINSEL

3 HET RECHT OP ERKENNING VOOR DE WET

Eenieder heeft overal het recht op erkenning als een persoon voor de wet. Mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten genieten handelingsbekwaamheid op alle gebieden van het dagelijks bestaan. De seksuele geaardheid en genderidentiteit die eenieder bij zichzelf vaststelt, zijn van wezenlijk belang voor de persoonlijkheid en behoren tot de meest fundamentele aspecten van zelfbeschikking, waardigheid en vrijheid. Niemand mag worden gedwongen om een medische behandeling te ondergaan, zoals een geslachtsveranderingsoperatie, sterilisatie of hormoontherapie, als voorwaarde voor wettelijke erkenning van de genderidentiteit. Geen enkele status, zoals huwelijk of ouderschap, mag als zodanig worden ingeroepen ter voorkoming van de wettelijke erkenning van iemands genderidentiteit. Op niemand mag druk worden uitgeoefend om zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit te verbergen, te onderdrukken of te ontkennen.

Alle Staten moeten:

- A. Ervoor zorgen dat eenieder handelingsbekwaamheid geniet in burgerlijke zaken, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, en de mogelijkheid heeft om van die handelingsbekwaamheid gebruik te maken, met inbegrip van gelijke rechten om contracten te sluiten en om bezittingen te besturen, te bezitten, te verwerven (onder andere door erfopvolging), te beheren, te genieten en van de hand te doen;
- B. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om de door eenieder bij zichzelf vastgestelde genderidentiteit volledig te respecteren en wettelijk te erkennen;
- C. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor procedures waarbij alle door de Staat verstrekte identiteitsbewijzen waarin iemands gender/geslacht is vermeld – waaronder geboorteakten, paspoorten, kiesregisters en andere documenten – de door die persoon beleefde en bij hemzelf vastgestelde genderidentiteit weergeven;
- D. Ervoor zorgen dat zulke procedures doelmatig, eerlijk en niet-discriminerend zijn en de waardigheid en privacy van de betrokken persoon respecteren;
- E. Ervoor zorgen dat wijzigingen in identiteitsbewijzen in alle situaties worden erkend waarin identificatie of uitsplitsing van personen naar gender wettelijk of beleidsmatig verplicht is;
- F. Gerichte programma's uitvoeren om eenieder die een gendertransitie- of genderveranderingsbehandeling ondergaat sociale ondersteuning te bieden.

BEGINSEL

4 HET RECHT OP LEVEN

Eenieder heeft het recht op leven. Niemand mag naar willekeur van zijn leven worden beroofd, ook niet op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit. Niemand mag de doodstraf worden

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

opgelegd op grond van vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen of op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A.** Alle vormen van strafbaarstelling afschaffen die tot doel of gevolg hebben vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen van hetzelfde geslacht te verbieden en, totdat zulke bepalingen zijn ingetrokken, nooit de doodstraf opleggen aan iemand die op grond van die bepalingen is veroordeeld;
- B.** Doodvonnissen kwijtschelden en allen vrijlaten die momenteel wachten op terechtstelling wegens misdaden met betrekking tot vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen;
- C.** Een eind maken aan eventuele door de Staat gesteunde of getolereerde aanslagen op het leven van mensen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit en ervoor zorgen dat dergelijke aanslagen, hetzij gepleegd door overheidsfunctionarissen, hetzij door een persoon of groep, grondig worden onderzocht en dat, bij voldoende bewijsmateriaal, de verantwoordelijke personen worden vervolgd, berecht en bestraft.

BEGINSEL

5 HET RECHT OP PERSOONLIJKE VEILIGHEID

Eenieder, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit, heeft het recht op persoonlijke veiligheid en op bescherming door de Staat tegen gewelddaden of mishandeling, hetzij gepleegd door overheidsfunctionarissen, hetzij door een persoon of groep.

Alle Staten moeten:

- A.** Alle noodzakelijke politie- en andere maatregelen nemen om alle vormen van geweld en intimidatie die verband houden met seksuele geaardheid en genderidentiteit te voorkomen en om daar bescherming tegen te bieden;
- B.** Alle noodzakelijke wettelijke maatregelen nemen om passende strafrechtelijke sancties op te leggen voor geweld, dreigingen met geweld, het aanzetten tot geweld en daarmee gepaard gaande intimidatie op grond van de seksuele geaardheid of genderidentiteit van een persoon of groep, en zulks in alle levenssferen, waaronder de gezinssfeer;
- C.** Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de seksuele geaardheid of genderidentiteit van het slachtoffer niet kan worden aangewend om dergelijk geweld te rechtvaardigen, te vergoelijken of af te zwakken;
- D.** Ervoor zorgen dat dergelijke geweldplegingen grondig worden onderzocht en dat, bij voldoende bewijsmateriaal, de verantwoordelijke personen worden vervolgd, berecht en bestraft en dat slachtoffers passende rechtsmiddelen en verhaalsmogelijkheden worden geboden, waaronder schadevergoeding;
- E.** Bewustmakingscampagnes uitvoeren die zowel op het grote publiek als op feitelijke en potentiële geweldplegers zijn gericht ter bestrijding van de vooroordelen die ten grondslag liggen aan geweld op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit.

BEGINSEL

6 HET RECHT OP PRIVACY

Eenieder, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit, heeft het recht om privacy te genieten zonder willekeurige of onrechtmatige inmenging, ook met betrekking tot gezin, woonplaats of correspondentie, alsmede het recht op bescherming tegen onrechtmatige aantasting van de eer en goede naam. Het recht op privacy omvat normaal gesproken eenieders keuze om al dan niet

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

informatie openbaar te maken met betrekking tot zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit en zijn beslissingen en keuzen betreffende zijn lichaam en vrijwillige seksuele en andere relaties met anderen.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om, ongeacht seksuele geaardheid of genderidentiteit, eenieders recht te waarborgen op privacy, persoonlijke beslissingen en menselijke relaties, met inbegrip van vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen, en zulks zonder willekeurige inmenging;
- B. Alle wetgeving intrekken die vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen van hetzelfde geslacht strafbaar stelt en ervoor zorgen dat voor seksuele activiteiten tussen mensen van hetzelfde en van verschillend geslacht dezelfde minimumleeftijd geldt;
- C. Ervoor zorgen dat algemeen toegepaste strafrechtelijke en andere wettelijke bepalingen niet worden toegepast om *de facto* vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen van hetzelfde geslacht strafbaar te stellen;
- D. Alle wetgeving intrekken die de uiting van genderidentiteit verbiedt of strafbaar stelt, met inbegrip van uiting via kleding, spraak of gedrag, of die personen de mogelijkheid ontzegt om hun lichaam te veranderen om aldus hun genderidentiteit te uiten;
- E. Eenieder in voorlopige hechtenis of in hechtenis genomen op grond van een strafrechtelijke veroordeling vrijlaten indien zijn detentie verband houdt met vrijwillige seksuele activiteiten tussen meerderjarigen, of verband houdt met genderidentiteit;
- F. Allen het recht garanderen om normaal te kunnen kiezen wanneer, aan wie en hoe zij informatie betreffende hun seksuele geaardheid of genderidentiteit openbaar maken, en eenieder beschermen tegen willekeurige of ongewenste openbaarmaking, of dreiging van openbaarmaking, van zulke informatie door anderen.

BEGINSEL

7 HET RECHT OP VRIJWARING VAN WILLEKEURIGE VRIJHEIDSBEROVING

Niemand mag willekeurig worden aangehouden of gedetineerd. Aanhouding of detentie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, al dan niet op rechterlijk bevel, is arbitrair. Eenieder die is aangehouden, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit, heeft het recht om, op voet van gelijkheid, op de hoogte te worden gebracht van de redenen voor de aanhouding en de aard van de tegen hem ingebrachte beschuldigingen, zo spoedig mogelijk te worden gedagvaard door een gerechtelijk ambtenaar en bij een rechtbank beroep aan te tekenen ter bepaling van de rechtmatigheid van de detentie, ongeacht of tegen hem vervolging is ingesteld of niet.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat seksuele geaardheid of genderidentiteit nooit als grond kan dienen voor aanhouding of detentie, met inbegrip van het schrappen van vaag verwoorde strafrechtelijke bepalingen die aanzetten tot discriminerende toepassing van de wet of anderszins ruimte bieden voor aanhoudingen op grond van vooroordelen;
- B. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat alle aangehouden personen, ongeacht hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, het recht hebben om, op voet van gelijkheid, op de hoogte te worden gebracht van de redenen voor de aanhouding en de aard van de tegen hen ingebrachte beschuldigingen, zo spoedig mogelijk te worden gedagvaard door een gerechtelijk ambtenaar en, ongeacht of tegen hen vervolging is ingesteld of niet, bij een rechtbank beroep aan te tekenen ter bepaling van de rechtmatigheid van de detentie;
- C. Opleidings- en bewustmakingsprogramma's uitvoeren om politie en ander rechtshandhavingspersoneel educatie te bieden met betrekking tot de willekeurige aard van aanhouding en detentie op grond van iemands seksuele geaardheid of genderidentiteit;

- D. Nauwkeurige en actuele dossiers bijhouden van alle aanhoudingen en detenties, met vermelding van de datum en plaats van detentie en de reden voor detentie, en garanderen dat alle plaatsen van bewaring onder toezicht staan van onafhankelijke instanties die adequaat zijn gemandateerd en uitgerust om aanhoudingen en detenties vast te stellen die mogelijk hebben plaatsgevonden vanwege iemands seksuele geaardheid of genderidentiteit.

BEGINSEL

8 HET RECHT OP EEN EERLIJK PROCES

Bij het vaststellen van zijn rechten en verplichtingen in een rechtszaak en bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging heeft eenieder het recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak door een bevoegd, onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld, zonder vooroordelen of discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om een nadelige behandeling op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit te verbieden en uit te bannen en zulks in elke fase van de gerechtelijke procedure, in burgerlijke en strafrechtelijke zaken en in alle andere gerechtelijke of administratieve procedures waarin rechten en verplichtingen worden vastgesteld, en ervoor zorgen dat de geloofwaardigheid of goede naam van een persoon als partij, getuige, advocaat of beslissingsbevoegde niet in twijfel wordt getrokken vanwege diens seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- B. Alle noodzakelijke en redelijke maatregelen nemen om personen te beschermen tegen burgerlijke en strafrechtelijke zaken die geheel of gedeeltelijk zijn gebaseerd op vooroordelen met betrekking tot seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- C. Voor rechters, gerechtshofmedewerkers, openbaar aanklagers, advocaten en anderen opleidings- en bewustmakingsprogramma's uitvoeren met betrekking tot de internationale normen inzake mensenrechten en het beginsel van gelijkheid en non-discriminatie, onder andere ten aanzien van seksuele geaardheid en genderidentiteit.

BEGINSEL

9 HET RECHT OP EEN HUMANE BEHANDELING IN DETENTIE

Eenieder wiens vrijheid is benomen, moet worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid, inherent aan de menselijke persoon. Seksuele geaardheid en genderidentiteit zijn van wezenlijk belang voor eenieders waardigheid.

Alle Staten moeten:

- A. Ervoor zorgen dat gedetineerden niet verder worden gemarginaliseerd op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit en niet worden blootgesteld aan het gevaar van geweld, mishandeling of lichamelijk, geestelijk of seksueel misbruik;
- B. Ervoor zorgen dat gedetineerden de medische zorg en counseling worden geboden die zij nodig hebben en zulks met oog voor eventuele bijzondere behoeften van personen op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, onder andere met betrekking tot reproductieve gezondheid, toegang tot informatie over en therapie tegen hiv/aids en toegang tot hormoon- of andere therapie en desgewenst tot genderveranderingsbehandelingen;

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

- C. Ervoor zorgen, voor zover dat mogelijk is, dat alle gevangenen inspraak hebben over een aan hun seksuele geaardheid en genderidentiteit aangepaste plaats van bewaring;
- D. Maatregelen nemen ter bescherming van alle gevangenen die kwetsbaar zijn voor geweld of misbruik op grond van hun seksuele geaardheid, genderidentiteit of genderuiting, en ervoor zorgen, voor zover dat redelijkerwijs mogelijk is, dat door dergelijke beschermende maatregelen hun rechten niet verder worden beperkt dan die van de overige gedetineerden;
- E. Ervoor zorgen dat, waar zulks is toegestaan, voor alle gevangenen en gedetineerden op voet van gelijkheid intiem bezoek mogelijk is, ongeacht het gender van hun partner;
- F. Voorzien in de behoefte aan onafhankelijk toezicht op penitentiaire inrichtingen zowel door de Staat als door niet-gouvernementele organisaties, met inbegrip van organisaties die actief zijn op het gebied van seksuele geaardheid en genderidentiteit;
- G. Voor gevangenispersoneel en alle andere functionarissen in de openbare en particuliere sector die werkzaam zijn in penitentiaire inrichtingen opleidings- en bewustmakingsprogramma's uitvoeren met betrekking tot de internationale normen inzake mensenrechten en het beginsel van gelijkheid en non-discriminatie, onder andere ten aanzien van seksuele geaardheid en genderidentiteit.

BEGINSEL

10 HET RECHT OP VRIJWARING VAN MARTELING EN WREDE, ONMENSELIJKE OF ONTERENDE BEHANDELING OF BESTRAFFING

Eenieder heeft het recht op vrijwaring van marteling en wrede, onmenselijke of ontierende behandeling of bestraffing, onder andere vanwege zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen ter voorkoming van en ter bescherming tegen marteling en wrede, onmenselijke of ontierende behandeling of bestraffing vanwege de seksuele geaardheid of genderidentiteit van het slachtoffer, alsmede het aanzetten tot zulke daden;
- B. Alle redelijke maatregelen nemen om slachtoffers van marteling en wrede, onmenselijke of ontierende behandeling of bestraffing vanwege hun seksuele geaardheid of genderidentiteit te identificeren, en passende rechtsmiddelen bieden, waaronder verhaalsmogelijkheden en schadeloosstelling en, waar nodig, medische en psychologische ondersteuning;
- C. Opleidings- en bewustmakingsprogramma's uitvoeren voor politie, gevangenispersoneel en alle andere functionarissen in de openbare en particuliere sector die zulke daden kunnen plegen of voorkomen.

BEGINSEL

11 HET RECHT OP BESCHERMING TEGEN ALLE VORMEN VAN UITBUITING, VERKOOP VAN EN HANDEL IN MENSEN

Eenieder heeft het recht op bescherming tegen handel, verkoop en alle vormen van uitbuiting, met inbegrip van maar niet beperkt tot seksuele uitbuiting, op grond van werkelijke of vermeende seksuele geaardheid of genderidentiteit. Maatregelen ter voorkoming van handel moeten de factoren aanpakken die de kwetsbaarheid vergroten, waaronder verschillende vormen van ongelijkheid en discriminatie op grond van werkelijke of vermeende seksuele geaardheid of genderidentiteit, of de uiting van deze of andere identiteiten. Zulke maatregelen mogen niet in tegenspraak zijn met de mensenrechten van personen die gevaar lopen te worden verhandeld.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen ter voorkoming van en ter bescherming tegen handel, verkoop en alle vormen van uitbuiting van mensen, met inbegrip van maar niet beperkt tot seksuele uitbuiting, op grond van werkelijke of vermeende seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- B. Ervoor zorgen dat zulke wetten of maatregelen niet het gedrag strafbaar stellen van degenen die kwetsbaar zijn voor dergelijke praktijken en hen evenmin stigmatiseren of anderszins hun nadelige positie verergeren;
- C. Wettelijke, educatieve en sociale maatregelen, diensten en programma's vaststellen om factoren aan te pakken die de kwetsbaarheid voor handel, verkoop en alle vormen van uitbuiting vergroten, met inbegrip van maar niet beperkt tot seksuele uitbuiting, op grond van werkelijke of vermeende seksuele geaardheid of genderidentiteit, met inbegrip van factoren als sociale uitsluiting, discriminatie, verstoting door familie of culturele gemeenschap, gebrek aan financiële onafhankelijkheid, dak- en thuisloosheid, discriminerende sociale houdingen die afbreuk doen aan het gevoel van eigenwaarde, en gebrek aan bescherming tegen discriminatie bij toegang tot huisvesting, accommodatie, arbeidsproces en sociale dienstverlening.

BEGINSEL

12 HET RECHT OP WERK

Eenieder heeft het recht op een fatsoenlijke en productieve baan, op billijke en gunstige arbeidsvoorwaarden en op bescherming tegen werkloosheid, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om discriminatie op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit te verbieden en uit te bannen in de publieke en private arbeidssector, onder andere met betrekking tot beroepsopleidingen, werving, promotie, ontslag, arbeidsvoorwaarden en lonen;
- B. Discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit uitbannen om te zorgen voor gelijke arbeids- en ontwikkelingskansen in alle sectoren van de publieke dienstverlening, waaronder alle overheidsdiensten en functies in de publieke sector, met inbegrip van functies bij de politie en in het leger, en passende opleidings- en bewustmakingsprogramma's aanbieden om een eind te maken aan discriminerende houdingen.

BEGINSEL

13 HET RECHT OP SOCIALE ZEKERHEID EN ANDERE SOCIALEBESCHERMINGSMAATREGELEN

Eenieder heeft het recht op sociale zekerheid en andere socialebeschermingsmaatregelen, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor gelijke toegang, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, tot het socialezekerheidsstelsel en andere socialebeschermingsmaatregelen, waaronder secundaire arbeidsvoorwaarden, ouderschapsverlof, werkloosheidsuitkeringen, ziektekostenverzekering, gezondheidsdiensten of ziekte-uitkeringen (ook voor lichaamsaanpassingen die verband houden met genderidentiteit), andere socialezekerheidsrechten, gezinstoeslagen, vergoedingen voor begrafeniskosten,

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

pensioenen en uitkeringen in verband met het verlies van de steun van een echtgeno(o)t(e) of partner tengevolge van ziekte of overlijden;

- B. Ervoor zorgen dat kinderen in het socialezekerheidsstelsel of bij de verstrekking van sociale of bijstandsuitkeringen op generlei wijze discriminerend worden behandeld op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, of die van enig gezinslid;
- C. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor toegang tot armoedebestrijdingsstrategieën en -programma's, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

BEGINSEL

14 HET RECHT OP EEN TOEREIKENDE LEVENSSSTANDAARD

Eenieder heeft het recht op een toereikende levensstandaard, met inbegrip van goede voeding, veilig drinkwater, adequate sanitaire voorzieningen en kleding, en op continue verbetering van de leefomstandigheden, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor gelijke toegang, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, tot goede voeding, veilig drinkwater, adequate sanitaire voorzieningen en kleding.

BEGINSEL

15 HET RECHT OP PASSENDE HUISVESTING

Eenieder heeft het recht op passende huisvesting, met inbegrip van bescherming tegen uitzetting, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor huurbescherming en toegang tot betaalbare, bewoonbare, toegankelijke, op de plaatselijke cultuur afgestemde en veilige huisvesting, met inbegrip van schuilplaatsen en andere noodopvang, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid, genderidentiteit, burgerlijke staat of gezinssituatie;
- B. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om uitzetting te verbieden waarbij niet wordt voldaan aan de internationale verplichtingen inzake mensenrechten, en ervoor zorgen dat voor eenieder die aanvoert dat zijn recht op bescherming tegen gedwongen uitzetting is geschonden of dreigt te worden geschonden adequate en doelmatige wettelijke of andere passende middelen beschikbaar zijn, waaronder het recht op herhuisvesting, met inbegrip van het recht op een stuk grond van dezelfde of betere kwaliteit en op passende huisvesting, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid, genderidentiteit, burgerlijke staat of gezinssituatie;
- C. Zorgen voor gelijke rechten op grond- en huisbezit of verkrijging daarvan door erfopvolging, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- D. Sociale programma's vaststellen, waaronder ondersteuningsprogramma's, om factoren betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit aan te pakken die de kwetsbaarheid voor dak- en thuisloosheid vergroten, met name voor kinderen en jongeren, met inbegrip van factoren als sociale uitsluiting, huiselijk geweld en andere vormen van geweld, discriminatie, gebrek aan financiële onafhankelijkheid, en verstoting door familie of culturele gemeenschap, en om ondersteunings- en veiligheidsplannen voor wijken te bevorderen;

- E. Opleidings- en bewustmakingsprogramma's aanbieden om ervoor te zorgen dat alle betrokken instanties zich bewust zijn van en oog hebben voor de behoeften van mensen die dak- en thuisloos zijn of in sociale onzekerheid verkeren vanwege hun seksuele geaardheid of genderidentiteit.

BEGINSEL

16 HET RECHT OP ONDERWIJS

Eenieder heeft het recht op onderwijs, zonder discriminatie op grond van, en rekening houdend met, zijn seksuele geaardheid en genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor gelijke toegang tot onderwijs en gelijke behandeling van scholieren, studenten, personeel en leraren in het onderwijssysteem, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- B. Ervoor zorgen dat het onderwijs is gericht op een optimale ontwikkeling van de persoonlijkheid, de talenten en de geestelijke en lichamelijke vermogens van elke scholier en student en voorziet in de behoeften van scholieren en studenten van alle seksuele geaardheden en genderidentiteiten;
- C. Ervoor zorgen dat het onderwijs is gericht op de ontwikkeling van respect voor de mensenrechten en respect voor de ouders en andere gezinsleden, de culturele identiteit, de taal en de waarden van elk kind, in een geest van begrip, vreedzaamheid, tolerantie en gelijkheid, waarbij rekening wordt gehouden met en respect wordt getoond voor verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten;
- D. Ervoor zorgen dat onderwijsmethoden, leerplannen en lesmiddelen dienen voor een beter begrip van en meer respect voor *inter alia* verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten, met inbegrip van de daarmee samenhangende specifieke behoeften van scholieren en studenten en van hun ouders en andere gezinsleden;
- E. Ervoor zorgen dat wetgeving en beleid scholieren, studenten, personeel en leraren van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten voldoende bescherming bieden tegen alle vormen van sociale uitsluiting en geweld in de schoolomgeving, met inbegrip van pesten en intimidatie;
- F. Ervoor zorgen dat scholieren en studenten die met uitsluiting of geweld worden geconfronteerd niet worden gemarginaliseerd of afgezonderd om hen te beschermen en dat hun belangen op participatieve wijze worden vastgesteld en gerespecteerd;
- G. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat in onderwijsinstellingen op menswaardige wijze orde wordt gehouden, zonder discriminatie of bestraffing op grond van de seksuele geaardheid of genderidentiteit van scholieren en studenten, of de uiting daarvan;
- H. Ervoor zorgen dat eenieder de kansen en middelen worden geboden om zijn hele leven door te leren zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, met inbegrip van volwassenen die dergelijke vormen van discriminatie in het onderwijssysteem al hebben meegemaakt.

BEGINSEL

17 HET RECHT OP HET HOOGST BEREIKBARE GEZONDHEIDSNIVEAU

Eenieder heeft het recht op het hoogst bereikbare niveau van lichamelijke en geestelijke gezondheid, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit. Seksuele en reproductieve gezondheid is een fundamenteel aspect van dit recht.

Alle Staten moeten:

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om het genot van het recht op het hoogst bereikbare gezondheidsniveau te waarborgen, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- B. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat eenieder toegang heeft tot gezondheidsvoorzieningen, -producten en -diensten, onder andere met betrekking tot seksuele en reproductieve gezondheid, en tot zijn eigen medisch dossier, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- C. Ervoor zorgen dat gezondheidsvoorzieningen, -producten en -diensten zijn bedoeld om eenieders gezondheidstoestand te verbeteren en in eenieders behoeften te voorzien, zonder discriminatie op grond van, en rekening houdend met, seksuele geaardheid en genderidentiteit, en dat medische dossiers in dit verband vertrouwelijk worden behandeld;
- D. Programma's ontwikkelen en uitvoeren ter bestrijding van discriminatie, vooroordelen en andere sociale factoren die de gezondheid van personen ondermijnen vanwege hun seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- E. Ervoor zorgen dat eenieder informatie krijgt en in staat wordt gesteld zijn eigen beslissingen te nemen met betrekking tot medische behandelingen en zorg, op grond van daadwerkelijk geïnformeerde toestemming, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- F. Ervoor zorgen dat alle gezondheids-, educatie-, preventie-, zorg- en behandelingsprogramma's en -diensten op het gebied van seksuele en reproductieve gezondheid de diversiteit van seksuele geaardheden en genderidentiteiten respecteren en voor eenieder in gelijke mate beschikbaar zijn zonder discriminatie;
- G. Voor diegenen die lichaamsaanpassingen wensen in verband met genderverandering de toegang vergemakkelijken tot adequate, niet-discriminerende behandeling, zorg en ondersteuning;
- H. Ervoor zorgen dat alle zorgaanbieders cliënten en hun partners behandelen zonder hen te discrimineren op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, ook wat betreft erkenning als naaste verwanten;
- I. Alle noodzakelijke beleidsmaatregelen en onderwijs- en opleidingsprogramma's aannemen om ervoor te zorgen dat mensen die in de gezondheidszorg werken eenieder het hoogst bereikbare gezondheidsniveau kunnen bieden, met volledige eerbiediging van eenieders seksuele geaardheid en genderidentiteit.

BEGINSEL

18 BESCHERMING TEGEN MEDISCH MISBRUIK

Niemand mag worden gedwongen om enigerlei medische of psychologische behandeling, procedure of test te ondergaan of worden opgesloten in een medische inrichting op grond van zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Niettegenstaande enige andere classificatie zijn iemands seksuele geaardheid en genderidentiteit op zich geen aandoeningen en mogen daarom niet behandeld, verzorgd of onderdrukt worden.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om volledige bescherming te bieden tegen schadelijke medische praktijken op grond van seksuele geaardheid, genderidentiteit of al dan niet cultureel bepaalde stereotypen met betrekking tot gedrag, uiterlijk of vermeende gendernormen;
- B. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat het lichaam van een kind nooit via medische handelingen onomkeerbaar wordt aangepast met het doel het kind een genderidentiteit op te leggen zonder zijn volledige, in vrijheid gegeven en geïnformeerde toestemming, in overeenstemming met de leeftijd en de rijpheid van het kind en op grond van het principe dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen;
- C. Beschermingsmechanismen voor kinderen vaststellen waardoor geen enkel kind medisch wordt misbruikt of gevaar loopt medisch te worden misbruikt;

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

- D. Ervoor zorgen dat mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten worden beschermd tegen onethische of onvrijwillige medische handelingen of onderzoeken, onder andere met betrekking tot vaccins, behandelingen of microbiciden tegen hiv/aids of andere ziekten;
- E. Alle voorzieningen of programma's voor financiering van de gezondheidszorg beoordelen en aanpassen, met inbegrip van voorzieningen of programma's inzake ontwikkelingssteun, die dergelijk misbruik kunnen bevorderen of vergemakkelijken of anderszins mogelijk kunnen maken;
- F. Ervoor zorgen dat bij medische of psychologische behandeling of counseling seksuele geaardheid en genderidentiteit niet expliciet of impliciet worden beschouwd als aandoeningen die behandeld, verzorgd of onderdrukt moeten worden.

BEGINSEL

19 HET RECHT OP VRIJHEID VAN MENING EN VAN MENINGSUITING

Eenieder heeft het recht op vrijheid van mening en van meningsuiting, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Dit recht omvat de uiting van identiteit of persoonlijkheid via spraak, gedrag, kleding, lichaamskenmerken, naamskeuze of anderszins, alsmede de vrijheid om via elk medium, ongeacht landsgrenzen, informatie en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, onder andere met betrekking tot mensenrechten, seksuele geaardheid en genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om het daadwerkelijk genot van vrijheid van mening en van meningsuiting te waarborgen, met inachtneming van de rechten en vrijheden van anderen, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, met inbegrip van het ontvangen en doorgeven van informatie en denkbeelden met betrekking tot seksuele geaardheid en genderidentiteit, alsmede daarmee samenhangende bepleiting van wettelijke rechten, publicatie van materiaal, uitzending of organisatie van of deelname aan conferenties en verspreiding van en toegang tot informatie over veilige seks;
- B. Ervoor zorgen dat de producties en de organisatie van door de Staat gereguleerde media pluralistisch en niet-discriminerend zijn met betrekking tot kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit en dat de personeelswerving en het promotiebeleid van dergelijke organisaties niet-discriminerend zijn op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- C. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om het daadwerkelijk genot te waarborgen van het recht om identiteit of persoonlijkheid te uiten, onder andere via spraak, gedrag, kleding, lichaamskenmerken, naamskeuze of anderszins;
- D. Ervoor zorgen dat de begrippen 'openbare orde', 'openbare zedelijkheid', 'volksgezondheid' en 'openbare veiligheid' niet worden gebruikt om op discriminerende wijze de vrijheid van mening en van meningsuiting in te beperken wanneer daarbij de diversiteit van seksuele geaardheden of genderidentiteiten wordt bevestigd;
- E. Ervoor zorgen dat met de vrijheid van mening en van meningsuiting niet de rechten en vrijheden van personen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten worden geschonden;
- F. Ervoor zorgen dat eenieder, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit, gelijke toegangsmogelijkheden geniet tot informatie en denkbeelden, alsmede tot deelname aan het publieke debat.

BEGINSEL

20 HET RECHT OP VRIJHEID VAN VREEDZAME VERGADERING EN VERENIGING

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

Eenieder heeft het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging, onder andere om vreedzaam te demonstreren, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Eenieder mag, zonder te worden gediscrimineerd, verenigingen oprichten en laten erkennen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, alsmede verenigingen die informatie verspreiden onder of over personen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten, die de communicatie tussen deze personen vergemakkelijken, of die pleiten voor de rechten van deze personen.

Alle Staten moeten:

- A.** Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om het recht te waarborgen op vreedzame organisatie, vereniging, vergadering en bepleiting inzake kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit, en dergelijke verenigingen en groepen wettelijk te laten erkennen, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- B.** Er met name voor zorgen dat de begrippen 'openbare orde', 'openbare zedelijkheid', 'volksgezondheid' en 'openbare veiligheid' niet worden gebruikt om het recht van vreedzame vergadering en vereniging louter in te perken omdat op grond van dat recht de diversiteit van seksuele geaardheden of genderidentiteiten wordt bevestigd;
- C.** Zich er onder alle omstandigheden van weerhouden om de uitoefening van het recht van vreedzame vergadering en vereniging te verhinderen op gronden die verband houden met seksuele geaardheid of genderidentiteit, en ervoor zorgen dat personen die dit recht uitoefenen adequate politie- en andere fysieke bescherming tegen geweld of intimidatie wordt geboden;
- D.** Zorgen voor opleidings- en bewustmakingsprogramma's voor rechtshandhavingsinstanties en andere bevoegde autoriteiten om hen in staat te stellen zulke bescherming te bieden;
- E.** Ervoor zorgen dat voor vrijwillige verenigingen en groepen bestemde regels voor openbaarmaking van informatie in de praktijk geen discriminerende gevolgen hebben voor verenigingen en groepen die zich bezighouden met kwesties betreffende seksuele geaardheid of genderidentiteit, of voor hun leden.

BEGINSEL

21 HET RECHT OP VRIJHEID VAN DENKEN, GEWETEN EN GODSDIENST

Eenieder heeft het recht op vrijheid van denken, geweten en godsdienst, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Dit recht mag niet door de Staat worden ingeroepen ter rechtvaardiging van wetgeving, beleid of praktijken die gelijke bescherming door de wet ontzeggen of discrimineren op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A.** Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat eenieder het recht heeft om, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit, alleen of samen met anderen godsdienstige of andere denkbeelden te hebben en te belijden, te worden gevrijwaard tegen inmenging in zijn denkbeelden en te worden gevrijwaard tegen afdwinging of oplegging van denkbeelden;
- B.** Ervoor zorgen dat het uiten, belijden en bevorderen van verschillende meningen, denkbeelden en overtuigingen met betrekking tot kwesties betreffende seksuele geaardheid of genderidentiteit niet plaatsvinden op een manier die in tegenspraak is met de mensenrechten.

BEGINSEL

22 HET RECHT VAN VRIJ VERKEER

Eenieder die rechtmatig in een Staat verblijft, heeft het recht van vrijheid van verkeer en verblijf binnen de Staatsgrenzen, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Seksuele geaardheid en genderidentiteit mogen nooit worden ingeroepen om iemands komst of terugkeer naar of vertrek uit een Staat te beperken of te verhinderen, met inbegrip van zijn eigen Staat.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat het recht van vrijheid van verkeer en verblijf is gewaarborgd, ongeacht seksuele geaardheid of genderidentiteit.

BEGINSEL

23 HET RECHT OM ASIEL TE ZOEKEN

Eenieder heeft het recht om in andere landen asiel te zoeken en te genieten tegen vervolging, waaronder vervolging vanwege zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Geen enkele Staat mag personen terugsturen of verbannen naar dan wel uitleveren aan een Staat waar die personen terecht vrezende te worden gemarteld of vervolgd dan wel te worden onderworpen aan een andere vorm van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Wetgeving beoordelen, aanpassen en aannemen om ervoor te zorgen dat gegronde vrees voor vervolging op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit wordt geaccepteerd als grond voor erkenning van de vluchtelingenstatus en asiel;
- B. Ervoor zorgen dat asielzoekers niet op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit worden gediscrimineerd door beleidsmaatregelen of praktijken;
- C. Ervoor zorgen dat personen niet worden teruggestuurd of verbannen naar dan wel uitgeleverd aan een Staat waar die personen terecht vrezende te worden gemarteld of vervolgd dan wel te worden onderworpen aan een andere vorm van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit.

BEGINSEL

24 HET RECHT OM EEN GEZIN TE STICHTEN

Eenieder heeft het recht om een gezin te stichten, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit. Er bestaan diverse soorten gezinnen. Geen enkel gezin mag worden gediscrimineerd op grond van de seksuele geaardheid of genderidentiteit van enig gezinslid.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om het recht te waarborgen om een gezin te stichten, ook door middel van adoptie of begeleide voortplanting (met inbegrip van donorinseminatie), zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- B. Ervoor zorgen dat wetgeving en beleid de diversiteit van gezinsoorten erkennen, met inbegrip van die gezinnen die niet door afstamming of huwelijk zijn bepaald, en alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat gezinnen niet worden gediscrimineerd op grond van de seksuele geaardheid of genderidentiteit van enig gezinslid en evenmin met betrekking tot gezinsbijstand en andere publieke uitkeringen, werkgelegenheid en immigratie;
- C. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, de belangen van het kind de eerste overweging vormen, en dat de seksuele geaardheid of genderidentiteit van het kind of van een gezinslid of andere persoon niet mag worden beschouwd als zijnde onverenigbaar met die belangen;

- D. Bij alle maatregelen betreffende kinderen ervoor zorgen dat een kind dat in staat is persoonlijke meningen te vormen het recht heeft die meningen in vrijheid te uiten en dat bij die meningen rekening wordt gehouden met de leeftijd en de rijpheid van het kind;
- E. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat in Staten die huwelijken tussen personen van hetzelfde geslacht of geregistreerde partnerschappen erkennen alle rechten, privileges, verplichtingen of voordelen die voor gehuwde of geregistreerde partners van verschillend geslacht gelden in gelijke mate gelden voor gehuwde of geregistreerde partners van hetzelfde geslacht;
- F. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat alle rechten, privileges, verplichtingen of voordelen die voor ongehuwde partners van verschillend geslacht gelden in gelijke mate gelden voor ongehuwde partners van hetzelfde geslacht;
- G. Ervoor zorgen dat huwelijken en andere wettelijk erkende partnerschappen alleen mogen worden aangegaan met de volledige, in vrijheid gegeven toestemming van de echtgenoten of partners.

BEGINSEL

25 HET RECHT OM DEEL TE NEMEN AAN HET OPENBARE LEVEN

Alle burgers hebben het recht om deel te nemen aan de uitvoering van openbare zaken, met inbegrip van het recht om zich verkiesbaar te stellen, om deel te nemen aan de ontwikkeling van beleidsmaatregelen die van invloed zijn op hun welzijn en om op voet van gelijkheid toegang te krijgen tot alle overheidsdiensten en functies in de publieke sector, met inbegrip van functies bij de politie en in het leger, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

Alle Staten moeten:

- A. Wetgeving beoordelen, aanpassen en aannemen om het daadwerkelijk genot te waarborgen van het recht om deel te nemen aan het openbare en politieke leven en daaraan gerelateerde zaken, waaronder alle overheidsdiensten en functies in de publieke sector, met inbegrip van functies bij de politie en in het leger, zonder discriminatie op grond van, en met volledige eerbiediging van, iemands seksuele geaardheid en genderidentiteit;
- B. Alle passende maatregelen nemen om stereotypen en vooroordelen met betrekking tot seksuele geaardheid en genderidentiteit uit te bannen die deelname aan het openbare leven verhinderen of beperken;
- C. Ervoor zorgen dat alle burgers het recht hebben om deel te nemen aan de ontwikkeling van beleidsmaatregelen die van invloed zijn op hun welzijn, zonder discriminatie op grond van, en met volledige eerbiediging van, hun seksuele geaardheid en genderidentiteit.

BEGINSEL

26 HET RECHT OM DEEL TE NEMEN AAN HET CULTURELE LEVEN

Eenieder heeft het recht om in vrijheid deel te nemen aan het culturele leven, ongeacht zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit, en om aldus de diversiteit van seksuele geaardheden en genderidentiteiten uit te dragen.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat eenieder de mogelijkheid heeft om deel te nemen aan het culturele leven, ongeacht, en met volledige eerbiediging van, zijn seksuele geaardheid en genderidentiteit;
- B. De dialoog en het wederzijds respect bevorderen tussen verdedigers van de diverse culturele groepen binnen de Staat, waaronder groepen met verschillende opvattingen over kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit, en zulks op zodanige wijze dat de mensenrechten waarnaar in deze Beginselen wordt verwezen in acht worden genomen.

BEGINSEL

27 HET RECHT OM MENSENRECHTEN TE BEVORDEREN

Eenieder heeft het recht om, alleen of samen met anderen, op te komen voor de nationale en internationale bescherming en verwezenlijking van mensenrechten, zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit. Hiertoe behoren ook activiteiten ter bevordering en bescherming van de rechten van mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten, alsmede het recht om nieuwe normen inzake mensenrechten te ontwikkelen en te bespreken en te pleiten voor aanvaarding van die normen.

Alle Staten moeten:

- A. Alle noodzakelijke wettelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen nemen om te zorgen voor een gunstig klimaat voor activiteiten ter bevordering, bescherming en verwezenlijking van mensenrechten, met inbegrip van rechten die relevant zijn voor seksuele geaardheid en genderidentiteit;
- B. Alle passende maatregelen nemen ter bestrijding van maatregelen of campagnes tegen mensenrechtenverdedigers die zich bezighouden met kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit en maatregelen en campagnes tegen mensenrechtenverdedigers van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten;
- C. Ervoor zorgen dat mensenrechtenverdedigers, ongeacht hun seksuele geaardheid of genderidentiteit en ongeacht de mensenrechtenkwesties die zij bepleiten, zonder discriminatie toegang hebben tot, kunnen deelnemen aan en communiceren met nationale en internationale mensenrechtenorganisaties en -instanties;
- D. Ervoor zorgen dat mensenrechtenverdedigers die zich bezighouden met kwesties betreffende seksuele geaardheid en genderidentiteit bescherming wordt geboden tegen elke vorm van geweld, bedreiging, vergelding, feitelijke of juridische discriminatie, druk, of enige andere willekeurige maatregel van overheidswege of van niet-overheidsactoren, als antwoord op hun mensenrechtenactiviteiten. Ook mensenrechtenverdedigers die zich met andere kwesties bezighouden moeten worden beschermd tegen een dergelijke behandeling op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit;
- E. De erkenning en accreditatie steunen van organisaties die de mensenrechten van personen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten nationaal en internationaal bevorderen en beschermen.

BEGINSEL

28 HET RECHT OP DOELMATIGE RECHTSMIDDELEN EN SCHADELOOSSTELLING

Elk slachtoffer van een schending van de mensenrechten, met inbegrip van een schending op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, heeft het recht op doelmatige, adequate en passende rechtsmiddelen. Alle maatregelen die worden genomen om personen van verschillende seksuele

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

geaardheden en genderidentiteiten schadeloos te stellen of hen adequaat te ondersteunen, zijn van wezenlijk belang voor het recht op doelmatige rechtsmiddelen en schadeloosstelling.

Alle Staten moeten:

- A.** Alle noodzakelijke wettelijke procedures vaststellen, onder andere door herziening van wetgeving en beleidsmaatregelen, om ervoor te zorgen dat slachtoffers van mensenrechtenschendingen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit volledig schadeloos worden gesteld via restitutie, vergoeding, eerherstel, genoegdoening, voorkoming van herhaling, en/of andere passende middelen;
- B.** Ervoor zorgen dat de rechtsmiddelen in acht worden genomen en tijdig worden uitgevoerd;
- C.** Ervoor zorgen dat doeltreffende instellingen en normen worden ingesteld voor het invoeren van rechtsmiddelen en schadeloosstelling en dat alle personeelsleden educatie wordt geboden over kwesties betreffende mensenrechtenschendingen op grond van seksuele geaardheid en genderidentiteit;
- D.** Ervoor zorgen dat eenieder toegang heeft tot alle noodzakelijke informatie over de procedures voor het invoeren van rechtsmiddelen en schadeloosstelling;
- E.** Ervoor zorgen dat degenen die de kosten van het invoeren van schadeloosstelling niet kunnen dragen financiële steun wordt geboden en dat eventuele andere, al dan niet financiële, belemmeringen voor het invoeren van schadeloosstelling worden weggenomen;
- F.** Zorgen voor opleidings- en bewustmakingsprogramma's, waaronder maatregelen voor leraren, scholieren en studenten op alle niveaus van het openbaar onderwijs, voor beroepsinstanties en voor potentiële schenders van mensenrechten, om inachtneming en naleving te bevorderen van de internationale normen inzake mensenrechten in overeenstemming met deze Beginselen en om een eind te maken aan discriminerende houdingen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit.

BEGINSEL

29 VERANTWOORDELIJKHEID

Eenieder wiens mensenrechten, met inbegrip van in deze Beginselen behandelde rechten, zijn geschonden, heeft het recht om degenen die direct of indirect verantwoordelijk zijn voor de schending, hetzij overheidsfunctionarissen, hetzij anderen, verantwoordelijk te laten stellen voor hun daden op een manier die in verhouding staat tot de ernst van de schending. Schenders van mensenrechten die verband houden met seksuele geaardheid of genderidentiteit mogen niet ongestraft blijven.

Alle Staten moeten:

- A.** Passende, toegankelijke en doelmatige strafrechtelijke, civielrechtelijke, bestuursrechtelijke en andere procedures vaststellen, alsmede toezichtsmechanismen, om schenders van mensenrechten die verband houden met seksuele geaardheid of genderidentiteit verantwoordelijk te stellen;
- B.** Ervoor zorgen dat alle beschuldigingen van misdaden die zijn begaan op grond van de werkelijke of vermeende seksuele geaardheid of genderidentiteit van het slachtoffer, met inbegrip van de in deze Beginselen beschreven misdaden, terstond grondig worden onderzocht, en dat, bij voldoende bewijsmateriaal, de verantwoordelijke personen worden vervolgd, berecht en bestraft;
- C.** Ervoor zorgen dat onafhankelijke en doeltreffende instellingen en procedures worden ingesteld om toezicht te houden op de formulering en de tenuitvoerlegging van wetten en beleidsmaatregelen om discriminatie op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit uit te bannen;
- D.** Alle belemmeringen wegnemen die voorkomen dat schenders van mensenrechten op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit verantwoordelijk worden gesteld.

AANVULLENDE AANBEVELINGEN

Alle leden van de samenleving en van de internationale gemeenschap hebben verantwoordelijkheden met betrekking tot de verwezenlijking van mensenrechten. Derhalve bevelen wij aan dat:

- A. De Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten deze Beginselen goedkeurt, de wereldwijde tenuitvoerlegging ervan steunt en ze integreert in de werkzaamheden van het Bureau van de Hoge Commissaris voor de mensenrechten, alsmede op plaatselijk niveau;
- B. De Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties deze Beginselen goedkeurt en veel aandacht schenkt aan mensenrechtenschendingen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit, met als doel het bevorderen van de naleving van deze Beginselen door alle Staten;
- C. De speciale procedures inzake mensenrechten van de Verenigde Naties de vereiste aandacht schenken aan mensenrechtenschendingen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit en deze Beginselen integreren in de uitvoering van hun respectieve mandaten;
- D. De Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties niet-gouvernementele organisaties erkent en accrediteert die zich ten doel stellen de mensenrechten van personen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten te bevorderen en te beschermen, in overeenstemming met haar *Resolutie 1996/31*;
- E. De verdragsorganen van de Verenigde Naties deze Beginselen permanent integreren in de uitvoering van hun respectieve mandaten, alsmede in hun rechtspraak en het onderzoek van verslagen van Staten en, waar nodig, Algemene opmerkingen overneemt of andere verklarende teksten inzake de toepassing van mensenrechtenwetgeving op mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten;
- F. De Wereldgezondheidsorganisatie en UNAIDS richtlijnen opstellen inzake de verstrekking van geschikte gezondheidsdiensten en -zorg die voorzien in de zorgbehoeften van mensen in verband met hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, met volledige eerbiediging van hun mensenrechten en waardigheid;
- G. De Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen deze Beginselen integreert in zijn initiatieven ter bescherming van mensen die worden vervolgd of een gegronde vrees hebben voor vervolging op grond van hun seksuele geaardheid of genderidentiteit, en ervoor zorgt dat niemand wordt gediscrimineerd op grond van zijn seksuele geaardheid of genderidentiteit wanneer humanitaire hulp of andere diensten worden geboden, of bij de vaststelling van de vluchtelingenstatus;
- H. Regionale en subregionale intergouvernementele organisaties die zich inzetten voor mensenrechten, alsmede regionale verdragsorganen, ervoor zorgen dat bevordering van deze Beginselen een wezenlijk deel uitmaakt van de uitvoering van de mandaten van hun diverse mensenrechtenmechanismen, procedures en andere regelingen en initiatieven;
- I. Regionale mensenrechtentribunalen die Beginselen permanent integreren die relevant zijn voor de mensenrechtenverdragen die zij uitleggen in de rechtspraak die zij ontwikkelen inzake seksuele geaardheid en genderidentiteit;
- J. Niet-gouvernementele organisaties die zich nationaal, regionaal en internationaal bezighouden met mensenrechten het respect voor deze Beginselen bevorderen in het kader van hun specifieke mandaten;
- K. Humanitaire organisaties deze Beginselen opnemen in alle humanitaire of hulpoperaties en zich onthouden van discriminatie van personen op grond van seksuele geaardheid of genderidentiteit bij het verlenen van steun en andere diensten;
- L. Nationale mensenrechteninstellingen het respect bevorderen voor deze Beginselen via overheids- en niet-overheidsactoren en in hun werkzaamheden bevordering en bescherming integreren van de mensenrechten van personen van verschillende seksuele geaardheden of genderidentiteiten;
- M. Beroepsorganisaties, met inbegrip van die in de medische, strafrechtelijke of civielrechtelijke en onderwijssector, hun praktijken en richtlijnen herzien om ervoor te zorgen dat zij permanent de uitvoering van deze Beginselen bevorderen;
- N. Commerciële organisaties de belangrijke rol erkennen die zij spelen bij het zorgen voor inachtneming van deze Beginselen met betrekking tot hun eigen personeel en bij het nationaal en internationaal bevorderen van deze Beginselen, en dienovereenkomstig handelen;

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

- O. De massamedia het gebruik van stereotypen vermijden met betrekking tot seksuele geaardheid en genderidentiteit en zowel tolerantie bevorderen als de acceptatie van de diversiteit van menselijke seksuele geaardheden en genderidentiteiten, en het publiek bewust maken van deze thema's;
- P. Overheids- en particuliere financiers financiële steun bieden aan niet-gouvernementele en andere organisaties voor het bevorderen en beschermen van de mensenrechten van personen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten.

DEZE BEGINSELEN EN AANBEVELINGEN weerspiegelen de toepassing van het internationaal recht inzake mensenrechten op het leven en de ervaringen van mensen van verschillende seksuele geaardheden en genderidentiteiten, en niets in deze Beginselen mag worden uitgelegd als een belemmering of enige andere beperking van de rechten en vrijheden van deze mensen, zoals erkend in internationale, regionale of nationale wetgeving of normen.

BIJLAGE

ONDERTEKENAARS VAN DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

Philip Alston (Australië), Speciale Rapporteur van de VN inzake buitenrechtelijke, standrechtelijke en willekeurige executies en hoogleraar recht, New York University School of Law, VS

Maxim Anmeghichean (Moldavië), European Region of the International Lesbian and Gay Association

Mauro Cabral (Argentinië), Onderzoeker aan de Universidad Nacional de Córdoba, Argentinië, International Gay and Lesbian Human Rights Commission

Edwin Cameron (Zuid-Afrika), Rechter, Hof van Cassatie, Bloemfontein, Zuid-Afrika

Sonia Onufer Corrêa (Brazilië), Onderzoeksmedewerker van de Brazilian Interdisciplinary AIDS Association (ABIA) en covoorzitter van de Sexuality Policy Watch (Covoorzitter van de vergadering van deskundigen)

Yakin Ertürk (Turkije), Speciale Rapporteur van de VN inzake geweld tegen vrouwen, hoogleraar, Department of Sociology, Middle East Technical University, Ankara, Turkije

Elizabeth Evatt (Australië), Voormalig lid en voorzitter van het VN-comité voor de afschaffing van discriminatie tegen de vrouw, voormalig lid van de Commissie mensenrechten van de VN en Commissaris van de Internationale Commissie van Juristen

Paul Hunt (Nieuw-Zeeland), Speciale Rapporteur van de VN inzake het recht op het hoogst bereikbare gezondheidsniveau en hoogleraar, Department of Law, University of Essex, Verenigd Koninkrijk

Asma Jahangir (Pakistan), Voorzitter, Human Rights Commission of Pakistan

Maina Kiai (Kenia), Voorzitter, Kenya National Commission on Human Rights

Miloon Kothari (India), Speciale Rapporteur van de VN inzake het recht op passende huisvesting

Judith Mesquita (Verenigd Koninkrijk), Senior Research Officer, Human Rights Centre, University of Essex, Verenigd Koninkrijk

Alice M. Miller (Verenigde Staten van Amerika), Assistant Professor, School of Public Health, Co-Director, Human Rights Program, Columbia University, VS

Sanji Mmasenono Monageng (Botswana), Rechter van het Hooggerechtshof (Republiek Gambia), Commissaris van de Afrikaanse Commissie inzake Mensenrechten en Rechten van Volkeren, voorzitter van het Follow-upcomité voor de uitvoering van de Robben Island Guidelines inzake het verbod en de preventie van marteling en andere wrede, onmenselijke en ontorende behandeling (Afrikaanse Commissie inzake Mensenrechten en Rechten van Volkeren)

Vitit Muntarbhorn (Thailand), Speciale Rapporteur van de VN inzake de mensenrechtensituatie in de Democratische Volksrepubliek Korea en hoogleraar recht aan de universiteit van Chulalongkorn, Thailand, (Covoorzitter van de vergadering van deskundigen)

Lawrence Mute (Kenia), Commissaris van de Kenya National Commission on Human Rights

Manfred Nowak (Oostenrijk), Speciale Rapporteur van de VN inzake marteling en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, lid van de Internationale Commissie van Juristen, hoogleraar mensenrechten aan de universiteit van Wenen, Oostenrijk, en directeur van het Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights

Ana Elena Obando Mendoza (Costa Rica), feministisch advocaat, activiste voor de mensenrechten van vrouwen, en internationaal consulent

Michael O'Flaherty (Ierland), Lid van het Mensenrechtencomité van de VN en hoogleraar toegepaste mensenrechten en Co-Director van het Human Rights Law Centre aan de University of Nottingham, Verenigd Koninkrijk (Rapporteur voor de ontwikkeling van de Yogyakarta-beginselen)

Sunil Pant (Nepal), Voorzitter van de Blue Diamond Society, Nepal

Dimitrina Petrova (Bulgarije), Algemeen directeur, The Equal Rights Trust

Rudi Mohammed Rizki (Indonesië), Speciale Rapporteur van de VN inzake internationale solidariteit en docent en vicedeken voor Academische Zaken van de rechtenfaculteit van de universiteit van Padjadjaran, Indonesië

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN

Mary Robinson (Ierland), Oprichter van Realizing Rights: The Ethical Globalization Initiative, voormalig president van Ierland en voormalig Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten

Nevena Vuckovic Sahovic (Servië), Lid van het VN-comité inzake de rechten van het kind en voorzitter van het Child Rights Centre, Belgrado, Servië

Martin Scheinin (Finland), Speciale Rapporteur van de VN inzake mensenrechten en terrorismebestrijding, hoogleraar constitutioneel en internationaal recht en directeur van het Institute for Human Rights, Åbo Akademi Universiteit, Finland

Wan Yanhai (China), Oprichter van het AIZHI Action Project en directeur van het Beijing AIZHIXING Institute of Health Education

Stephen Whittle (Verenigd Koninkrijk), hoogleraar Equalities Law aan de Manchester Metropolitan University, Verenigd Koninkrijk

Roman Wieruszewski (Polen), Lid van het Mensenrechtencomité van de VN en hoofd van het Poznan Centre for Human Rights, Polen

Robert Wintemute (Canada en Verenigd Koninkrijk), hoogleraar mensenrechten, School of Law, King's College London, Verenigd Koninkrijk

DE YOGYAKARTA-BEGINSELEN